

ԿԱՐՄԻՐ ՔՐՔԻՉ

«—Ես գրում եմ կարմիր քրքիջի մասին: Դու տեսնում ես նրան:

Մի ինչ որ ահագին, կարմիր և արիւնաներկ կանգնած էր գլխիս և անատամ քրքջում էր:

—Դա կարմիր քրքիջ է: Երբ երկիրը խելագարում է, նա սկսում է այդպէս քրքջալ: Կարծեմ դու գիտես արդէն, որ երկիրը խելագարուել է. նրա վրայ չկան ոչ ծաղիկներ, ոչ երգեր. նա դարձել է կլոր, մերկ և կարմիր, ինչպէս մի գլուխ, որից կաշին պոկել են: Դու տեսնում ես նրան:

—Այո, տեսնում եմ: Նա քրքջում է:

—Նայիր, թէ ինչ է կատարւում նրա ուղեղի հետ: Նա կարմիր է որպէս արեան շփոթ, նա խճճուել է:

—Նա աղաղակում է:

—Նա ցաւ է զգում: Նրա վրայ չկան ոչ ծաղիկներ, ոչ երգեր:

—Ինձ համար ծանր է, ես սարսափում եմ:

—Մենք, մեռելներս պառկում են կենդանիների վրայ: Տաք է քեզ:

—Տաք է:

—Լաւ է այդպէս:

—Ես մեռնում եմ:

—Զարթիր և աղաղակիր: Զարթիր և աղաղակիր: Ես գնում եմ . . . »

Այսպէս է բնորոշում մարդկային արիւնհեղութիւնն ու պատերազմը ուստի տաղանդաւոր և երիտասարդ դրող Լ. Անդրէիւն և այն չի կարող բացատրել այլապէս, քան երկրի խելագարութեամբ, որը նա կոչում է «Կարմիր Քրքիջ»: Բայց աղգերի ընդհարման ժամանակ գոյութիւն ունին երկրի սահմաններն ընդարձակելու, դադրականապէս, աղգայնական, կրօնական և այլ խնդիրներ, եթէ չեն էլ լինում, դոնէ շահագէտ և եսական, փառասէր ու բռնապաշտ մարդկանցից ստեղծւում են և նետւում հրապարակ խեղճ և միամիտ ժողովրդի ու կեղծաւոր պնակալէզների առաջ՝ վերջիններէս միջոցաւ խաբելու և այն մաքրասիրտ պարզ մարդկանց, որոնց խիղճը երբէք հաշտուել չի կարող մարդկանց սպանելու, կոտորելու մտքի հետ: Այդպիսի արիւնհեղութիւն դեռ գուցէ մասամբ հասկանալի է մեր երկրի վարդապետութեամբ և դարաւոր սխալ աւանդութիւնների շնորհիւ, այդ տեսակ կեանքի ու դործունէութեան համար մարդիկ ստեղծել են արդարանալու միջոցներ, թէև դա էլ «Կարմիր Քրքիջ» է, երկրի և մարդկանց խելագարութիւն: Բայց մեղանում այժմս կատարւում է մի դժոխային երևոյթ իւր՝ բոլոր սարսափներով, որը չի կարելի Լէօնիդ Անդրէիւի դտած սիրուն տերմինով բացատրել. նրա համար պէտք է գտնել մի ուրիշ անուն, մի այլ ուժեղ խօսքով բնորոշել, որովհետև այստեղ ոչ սահմանների պաշտպանութեան խնդիր կայ, ոչ լեզուի, ոչ հայրենիքի, ոչ զրկանքի և ոչ էլ բռնութեան: Այն, ինչ որ կատարւում է Ռուսաստանում՝ մեր դժբաղդ երկրում, կարելի է կոչել դժոխքի քրքիջ, որովհետև նա արդիւնք է մի միայն դժոխային ոյժերի: Նա չի ենթարկւում բանականութեան, մարդկային օրէնքի, գիտութեան և խղճի առաջ արդարանալու ոչ մի միջոց ու հնարաւորութիւն չունի: Նրա վրայ չի աղդում Աստուծոյ և կրօնի, եղբայրութեան, դրացիութեան, տանջանքի և վշտակցութեան գաղափարը: Նա մոռացել է և Աստուած, և խիղճ, և ժամանակ, և կեանքի արժէքն ու իսկական գինը: Մարդիկ կորցրել են մարդկային բոլոր արժանիքը և որպէս

սոված գազաններ կանգնել են դէմ առ դէմ և կոտորում են, այրում իրար, չեն խնայում ոչ կին, ոչ երեխայ, ոչ ծեր և ոչ երիտասարդ։ Երեկուայ դրացիք՝ միևնոյն երկրից, նոյն ջրից, նոյն սեղանի հացից ուտողներն ու ապրողները, իրար վիճակակից տանջուած չարքաշները՝ գազանից էլ ստորացած, արեան ծարաւի մորթոտում ու կտոր կտոր են անում իրար։ Ի՞նչ անուն տալ այս երեւոյթին, եթէ ոչ «դժոխքի քրքիջ», եթէ ոչ դժոխքի կարմիր պաշտօնեաների ստեղծած և երկրիս վրայ լցրած մի սոսկալի թոյն, որը եկել վարակել և կուրացրել է մարդկանց։ Բայց որ աւելի ցաւալին է, այդ այն է, որ այդ բոցը հանգցնելու գործում ոչ մի մասնակցութիւն չի ուզում իւր վրայ առնել քսաներորդ դարու իրաւատէր, պաշտօնեայ, օրէնսդիր, մարդկանց խաղաղութիւնը պաշտպանելու համար իւր գոյութիւնը բացատրող և գիտուն ու դիպլոմատոր մասը։ Նրանցից շատ քչերը կան հրապարակի վրայ։ Նրանց մշտական շռաւորող զէնքը չկայ. գրիչը կոտորուել, ուղեղը չփոթուել ու խիղճը բթացել է և նրանք չեն նետուում հրապարակ իրենց ուժեղ ձայնով նորից որոնելու և ցնցելու մարդկանց խիղճը, վերադարձնելու նրանց Աստուծոյ պատկերը։ Ո՛չ, դժողքը սկսել է քրքշալ նրա կարմիր՝ արեան ծարաւով բորբոքուած բոցերը խլել են երկրից նրա ամենամեծ դարդը, կողոպտել են երկրի քաղաւորի, մարդու ամենամեծ գանձը՝ միտքն ու խիղճը, կարմիր անապատ են դարձրել աշխատանքի և արցունքի ծովը և աշխարհ լցրել մի միայն դժոխային կարմիր քրքիջով, որին սկսել է ծափ դարկել կարմիր, խելագար գիտութիւնն ու նրա օրէնքը և հրապարակը դատարկ է, դուրկ լուսակիր ձեռքերից ու սրտից։ Քսաներորդ դարում մի հսկայական երկրի զաւակները բռնուել են կարմիր քրքիջով և ամայացնում են այդ բազմատանջ երկիրը, կարմիր անապատ դարձնում նրան։

Բայց միթէ մոռացուել է յաւիտենական արդարութիւնը, միթէ մոռացուել է Արարչագործ Ձեռքն ու նրա արդար դատաստանը, միթէ մոռացուել է արդարութեան

համար երկնքի վրէժխնդրութիւնը, մոռացուել, որ Արեւից սկսած արդար արեան իւրաքանչիւր կաթիլն անպատիժ չի մնացել և չը պէտք է մնայ: Եթէ մենք ընդունում ենք յաւիտենական ճշմարտութիւն և արդարութիւն, պէտք է խորունկ հաւատանք այդ օրէնքին, որովհետեւ փաստերը մեր առաջն են և Արարչագործ Ձեռքը պատուհասում է զարմանալի վրէժխնդրութեամբ: Կարգացէք սոյն համարի այլ եկեղեցեաց բաժնում «Աստուածային պատուհաս» վերնագրով գեղեցիկ յօդուածը, նայեցէք ձեր շուրջը և կըտեսնէք, որ բացի մարդկանց կամայական արդարութիւնից եւ օրէնքից՝ կայ յաւիտենական օրէնք և արդարութիւն, որը պատուհասում և պատժում է անարդարութիւնն ու վայրագութիւնը: Դուրս եկէք դատապարտելի չեղորթութիւնից, հրապարակ նետուեցէք կարող ձեռքեր, խնայեցէք արդար վաստակոց ծովը, արգելեցէք, որ չապականեն այն եղբայրասպանութեամբ, չը ցնցեն նրա վրէժխնդիր կուրծքը արդար արեան վտակներով: Բաւական է. զսպեցէք կարմիր քրքիջը, ապա թէ ոչ, նա կըգայ, գալիս է վարակելու երկիրը, խեղդելու ձեզ կարմիր անապատի կարմիր ծովում և այնուհետեւ նրա անբաժան ընկերները՝ սովն ու հիւանդութիւնները կըգան լրացնելու սարսափների պակասը և կարմիր քրքիջի հանդէպ կըմնան մի միայն սեւացած կմախքների բլուրներ և սեւ աւերակներ ի կոյտեր: Այնուհետեւ չի փրկուիլ ոչ յաղթողն և ոչ յաղթուողը, կըմնան սեւ բուեր և գիշատիչ թռչուններ, որոնք միայն սիրահար են և փափագող կարմիր դժոխսային քրքիջի և միակ խնդակից և ձայնակցող նրա տարտարօսական ձայներին:

Ե. ծ. վ. Մ.

